

ТМГ. XXXVII	Бр. 4	Стр. 1555-1565	Ниш	октобар - децембар	2013.
-------------	-------	----------------	-----	--------------------	-------

UDK 342.4:329

Оригиналан научни рад
Примљено: 15. 08. 2013.
Ревидирана верзија: 25. 11. 2013.
Одобрено за штампу: 02. 12. 2013.

Милан Петровић
Милош Прица
Универзитет у Нишу
Правни факултет
Ниш

УСТАВ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ОД 2006. КАО ПРАВНИ ОКВИР СТРАНАЧКЕ ОЛИГОКРАТИЈЕ *

Апстракт

Један од основних проблема уставне политике у савременом репрезентативном режиму је ограничавање свемоћи политичких странака. Уставно судство се показало неуспешним. Зато се писци чланка залажу за увођење једног сената чувара устава као другог дома Парламента, који би се ослањао на друштвене корпорације-институције и професионалне синдикате.

Кључне речи: Устав Републике Србије од 2006, политичка странка, уставни суд, сенат, професионални синдикат

THE 2006 CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF SERBIA AS A LEGAL FRAMEWORK FOR PARTY OLIGOCRACY

Abstract

One of the fundamental problems of constitutional policy in the contemporary representative regime is that of limiting the omnipotence of political parties. Constitutional judiciary has shown itself to be unsuccessful. For this reason, the authors of the article vouch for the introduction of a Senate, as the guardian of the Constitution and the second house of the Parliament, which would rely on corporate institutions and professional trade unions.

Key words: 2006 Constitution of the Republic of Serbia, political party, constitutional court, senate, professional trade union

pricamilos@prafak.ni.ac.rs

* Рад је резултат истраживања на пројекту: „Усклађивање права Србије са правом Европске уније“, који финансира Правни факултет Универзитета у Нишу од 2013. до 2018. Године.

Ма колико по својим схватањима, циљевима и методу различите биле, две критике Устава од 8. новембра 2006. као целовитог акта – критика професора Ратка Марковића објављена у „Аналима“ (Марковић, 2006, стр. 546) под насловом Устав Републике Србије из 2006 – критички поглед и Мишљење о Уставу Србије Европске комисије за демократију путем права („Венецијанске комисије“), усвојено 17–18. марта 2007, слажу се у једном: Устав у питању битно слаби институцију независнога судства, и тиме доводи у питање начело поделе власти; уз то, Парламент (Народна скупштина) више није врховни државни орган („највише представничко тело и носилац уставотворне и законодавне власти у Републици Србији“) пошто народни посланици своје мандате дугују политичким странкама на чијим су листама изабрани. У савременој партијско-плуралистичкој држави странка је, с једне стране, и сама квазидржава која с тога претендује на део или на целину државне власти. Само, с друге стране, она нема одговорност државе за опште добро јер, као што је још Макс Вебер (Max Weber) приметио, политичка странка почива на „волунтаристичким основама“ и „слободном придобијању“, тековинама индивидуалистичкога грађанског друштва 19. века (Weber, 1964, р. 213). Зато и правна еквилибристика Уставнога суда Србије да заобилажењем чл. 102, ст. 2. овога устава заштити народног посланика од страначких уцена путем брисања делова чл. 88. Закона о избору народних посланика није ништа друго до ораница у песку. Следствено томе, Парламент више и не може да буде оно што је у епоси либералног грађанског друштва био или требало да буде, место слободне дискусије, већ постаје централа за клиринг вођстава политичких странака и њихових невидљивих налогодаваца и спонзора, политичка „cash machine“.

Демократија је у 20. веку постала идеалан појам. Но, да ли је плуралистичка страначка олигократија, која данас себе узима за меру и икону демократије, уистину то, за шта се издаје? Правни и политички теоретичари од формата, такви који су нешто више од колпортера владајућих идеологија, дају на то питање одречан одговор. Тако Каре де Малбер (Carré de Malberg 1922, р. 349, итд.), пребацујући извесним ауторитетима с краја 19. и почетка 20. века да разликују само два главна облика државнога уређења, монархију и демократију, наглашава да постоји још један такав облик, чију је основну мисао развила Француска револуција од 1789. године под називом „националнога суверенитета“ – „**репрезентативни режим**“. У зблиској демократији, а то је само такозвана „непосредна демократија“, сами грађани у својој целокупности образују суштински и првобитни орган државе, најпре у смислу да је тај тоталитет појединаца извор свих власти које врше државне службе и, потом, да се државна воља у начелу стапа с вољом народном. Отуд одлуке које би донео ма који

други орган различит од укупности грађана могу бити само секундаран израз примарне воље самих грађана, па се следствено томе само по себи разуме да су грађани позвани да проверавају јесу ли те одлуке сагласне њиховој сопственој вољи. Насупрот томе, репрезентативни режим битно почива на схватању да грађани као појединци, једнако као и владар, немају никаквог удела у суверености, већ да она на екстраиндивидуалан начин почива у колективном и сукцесивном бићу „нације“ или „друштва“. Одатле нарочито следи да се национална воља изворно уопште не састоји од воља појединих чланова нације, грађана или монарха, него је, напротив, у нацији организована једна моћ опште и више воље, „национална воља“, чији израз треба да дају они чланови нације који су на основу органскога статута нације конституисани као њени „репрезентанти“. Под тим условима, особе или скупштине, снабдевене влашћу да изражавају националну вољу, па макар их и народ изабрао, не би се могле сматрати као органи воље грађана, ништа другачије него што се носиоци државних служби у представничкој монархији, које је именовао владар, не могу сматрати органима монархове личности. Управо с тога, завршава Каре де Малбер (Carré de Malberg), француски Устав од 1791. године своди грађане на имаоце власти да бирају, без да им додељује средства да своје изабранике приморају да своје воље ускладе са вољом бирача, каква средства у демократији нужно постоје. Зато је у систему утемељеном тим уставом скупштина посланика искључиво била, што се тиче њене власти да хоће, орган правнога бића нације–друштва.

Само још су писци чланака у „Федералисту“ концем 18. века истицали да Устав Сједињених Америчких Држава од 1787. године не предвиђа демократију као облик владавине. Постоје, по њима, два облика „популарнога државног уређења“ (popular government); „чиста демократија“ (pure democracy) и „република“ (republic). И док у чистој демократији „нема лека од разуданости странака“ (no cure for the mischiefs of faction), тако да су „такве демократије увек пружале призор немира и раздора“ (such democracies have ever been spectacles of turbulence and contention), република, у којој је успостављен представнички режим (scheme of representation), обећава лек од зала спрам којих је чиста демократија беспомоћна. (Hamilton, Madison, & Jay, 1966, p. 129 илд.) Назив „представничка демократија“ (representative democracy) за републику или републикански облик државнога уређења (republican government) настао је у Сједињеним Америчким Државама нешто касније; (Diamond, 1972, pp. 638, 651).

Но, и у представничком облику државнога уређења може постојати демократски елемент који се огледа у **општем праву гласа**. И управо на тај елемент циља велики поборник демократије Русо (Rousseau, 1966, p. 351 илд.) када каже: „Енглески народ мисли да је слободан; силно се вара, он је то само док трају избори чланова Пар-

ламент; чим буду избрани, он је роб, он није ништа.“ Међутим, управо је омасовљавање бирачкога права почев од друге половине 19. века довело до оне појаве за коју су писци „Федералиста“ мислили да ишчезава увођењем представничког облика власти; омасовљавање бирачкога права зазвало је у живот велике, снажно организоване политичке странке чије су врхушке апсорбовале како власт бирачких тако и представничких тела. То на изврстан начин почетком 20. века констатује дело: R. Michels, *Les Partis Politiques. Essai sur les tendances oligarchiques des démocraties*, 1914, чији писац управо унутар најдемократскијих политичких странака, социјалистичких, открива деловање „гвозденог закона олигархије“ (*iron law of the oligarchical tendencies*), које се огледа у успостављању власти изабраних страначких првака коју њихови бирачи не могу да контролишу. Оштар критичар Михелсових поставки Г. Лукач (Lukács, 1928, pp. 309–315), пише како све што Михелс излаже „јесте опис успона опортунизма у редовима социјалдемократије у епоси империјализма, који је настао под утицајем појаве и развоја радничке аристократије“. Само, ортодоксни марксиста-лењиниста Лукач пропустио је да каже да су се Михелсова предвиђања на најупечатљивији начин обистинила управо у рају марксизма-лењинизма, совјетској Русији, где је дошло до успостављања једне страначко-бирокуратске диктатуре која је својом жестином и посвудашношћу надмашила све сличне облике револуционарне власти које је свет до тада видео.

Скоро у исто време кад и Михелсова књига појавио се и рад М. Острогорскога „Демократија и политичке странке“. О значају тог списа речито говори и то, што је похвалан предговор његовом америчком издању написао аутор чувенога „*American Commonwealth-a*“, Џејмс Брајс (James Bryce). О вођењу политичке странке Острогорски каже:

„Професионални политичари (у Сједињеним Америчким Државама) радили су под руководством менаџера и стручњака за закулисне махинације (*wire-pullers*) с једном таквом савршеношћу и таквом потпуном равнодушношћу или одсуством свести у односу на добро и зло, да су будили слику аутоматскога и слепо функционишућега механизма, машине. Дејство је изгледало скроз наскроз једнаким због чега је израз машина прикачен организацији попут надимка који она до дана данашњега носи, при чему је стекао предност чак и пред изразом *caucus*“ (Ostrogorsky, 1912, p. 365).

Посебно је значајна тактика опсењивања јавнога мњења од стране политичких странака (*how public opinion is hoodwinked by the Machine*), при чему се оне служе ноторним „политичким бандитима“, али у нужди популарне политичке странке – Републиканска и Демократска – пружају једна другој и скривите услуге: „Често улогу ‘манекена’ (*dumny*) игра и машина противничке странке. Ако су из-

гледати ове потоње лоши, онда она чини странци против које се привидно бори услугу истицањем само оних кандидата чије је неприхватање од стране бирачкога тела сигурно; циљ: добивање удела у ‘плени’. На пример, постоји расположење да се услед гнушања због корупције републиканаца гласа за једног демократу уколико се ради о честитом човеку. Но, демократска машина има слабе изгледе и више јој одговара да се споразуме са републиканском (за шта ова, наравно, на другом месту мора да узврати истом мером). Шта јој је чинити? Она истакне кандидатуру једног честитог човека, но који је познат као заговорник неке ствари која је за супарничку странку немогућа те многи који би иначе радо гласали за једнога демократу, зацело неће да гласају за некога ко се залаже за слободно ковање сребрног новца и т. сл. А и на друге начине противничке машине често буду у дослуху; оне једна другој продају гласове и размењују их, чине једна другој ‘пријатељске услуге’. Ако једну страначку машину нападну реформатори, неретко се супарничка странка осети солидарна са њом; ради се о спасавању режима и система плена, политичарских светиња.“ (Ostrogorsky, 1902, p. 384 илд.) Само, за разлику од чистог позитивисте Михелса, Острогорски се бавио и уставном политиком и тражио излаз из невоље. Постоји ли такав излаз?

Родоначелник теорије суверенитета, Жан Боден (Jean Bodin), определио је стару римску државу као демократију, „народну државу“ (estat populaire), и то не само ранију републику, него и каснији принципат (Bodin, 1977, p. 218 илд., 258 илд., 267 илд.). Том као да противречи чињеница да је Сенат, у време Републике, могао да ускрати сагласност предлогу закона или касира закон који је усвојила Народна скупштина, ако би њихове одредбе вређале државно уређење или божанско право (Mommsen, 1907, p. 312, 319, 326). Боден је за свој став упориште налазио у томе: што Сенат није имао власт заповедања; што су сенаторе именовали од народа изабрани цензори; и што је Сенат своје одлуке могао да доноси само на тражење такође од народа изабраних магистрата. Но, из овога се већ види да суштини демократије или представничкога режима не противречи ако је неки државни орган надлежан да лиши обавезне снаге закон као изјаву воље врховне државне власти. Овде је у том смислу важно истаћи и учење о држави Ј. Г. Фихтеа (J.G. Fichte-a). По том учењу, „извршна власт“ суди у крајњој инстанци. Пошто, међутим, та власт може да повреди „уставни закон права“, и то на два начина: 1) тако што се уставни закон у одређеном случају дуже време уопште не примењује; 2) тако што ималац извршне власти самом себи противречи или почињава очигледне неправде на други начин; потребно је установити још једну уставну власт, која прву надгледа и по потреби сазива народ. Носиоце те „апсолутно прохибитивне власти“ Фихте назива „ефорима“ или „ефоратом“ (Ephoren, Ephorat), али истиче да

та власт има мање сличности са ефорима из спартанског Устава или венецијанском државном инквизицијом, а више са народним трибунима старог Рима. (Fichtes, 1971, p. 168 илд.).

Уставни суд или уопште суд као „чувар устава“ постаје горући предмет научних и уставнополитичких расправа после Првог светског рата, када је аустријски Савезни устав од 1. октобра 1920. (коме је следио Закон о Уставном суду од 18. децембра 1925) у члановима 89, те 137. илд. прописао да Уставни суд, поред неких других надлежности, решава и о неуставности законâ, додуше само на предлог Владе и, евентуално, по службеној дужности. Идеолог аустријске уставносудске функције и оснивач „чисте теорије права“, Ханс Келзен (Hans Kelsen) назвао је ту надлежност Уставног суда „врхунцем његове функције као гаранта Устава“ (Kelsen, 1922, p. 266). Но, еуфорија уставносудске пропаганде завладала је тек након Другог светског рата, пошто је Основни закон за СР Немачку од 23. маја 1949. предвидео установљење Савезног уставног суда као врховнога представника правосудне власти и чувара устава, чије је устројство, поступак и услове под којима његове одлуке стичу законску снагу уредио Закон о Савезном уставном суду од 12. марта 1951, који је иначе касније знатно мењан. Између осталог, Савезни уставни суд, по слову Основног закона, може да оглашава неуставним и поништава законе те да врши друге облике контроле важења правних норми (чланови 100. и 126). Пред њим свако може да подигне уставну жалбу с тврдњом да је „јавна власт“ законодавна, управна или судска повредила неко његово основно или какво друго у уставном тексту изричито наведено уставно право (чл. 93. ст. 1. тачка 4 а). Но, он је надлежан и да изриче казну губитка основних права (чл. 18), противустановност политичких странака (чл. 21. ст. 2), да решава по тужби управљеној на удаљење савезног председника из службе (чл. 61), да решава о премештају, превременом пензионисању или отпуштању судије (чл. 98. ст. 2. и 5). Обичан савезни закон може да надлежност Савезног уставног суда прошири и на друге случајеве.

У немачкој књижевности из уставнога права и науке о уставу присутно је скоро једногласно дивљење Савезном уставном суду; говори се о његовој супрематији у односу на друге уставне органе, о њему као „четвртој власти“, „резервном законодавцу“, „парламенту одличника“, „кабинету у сенци“, „суперревизионој инстанци“, „судијском суверену“, „контракапетану“ (Simon, 1984, p. 1268). Ипак, најусхићенији поклоник немачкога Савезног уставног суда био је аустријски правни филозоф и публициста Рене Марчић (René Marcic). По њему, тај суд није само фактор интеграције државнога јединства и врховни уставни орган (Marcic, 1957, p. 350 илд., 358, 366), већ је такође и спасоносни лек од зала страначке „демократије“, која Марчић сасвим исправно дијагностицира. Он каже (op. cit. 340):

„... монизам апсолутне парламентарне демократије истискује се једним дуализмом у коме Ареопаг и Парламент деле власт и један другог држе у равнотежи снага (balance of power); уместо грађанске правне државе и либералне демократије јавља се демократска социјална држава. То је линија: Држава судије мало-помало замењује државу закона“.

Уследио је велики победоносни поход установе уставнога суда по уставима широм света. Чак је и једна једнопартијска диктатура каква је била СФР Југославија у свој Устав од 7. априла 1963. унела уставни суд.

Међутим, уставни суд није испунио велика очекивања која су у њега полагана. Он се увек налазио на периферији уставних борби. Тако су у време агоније СФР Југославије, почетком деведесетих година 20. века, одлуке Уставнога суда Југославије биле „глас вапијућег у пустињи“ који нико није озбиљно узимао. Два су главна разлога неуспеха уставнога судства. Прво, оно стоји у супротности са начелом хијерархије правних аката. Хијерархија правних аката мора да стоји у складу са хијерархијом државних органа који их доносе. У представничкој републици, каква је и Србија, врховни државни орган је представничко законодавно тело – парламент, народна скупштина; (в.: Jellinek, 1914, р. 555 илд.). У таквој држави, уставни суд може бити само нижи уставни орган; уосталом, у таквој држави, чланове уставнога суда по правилу бирају, посредно или непосредно, законодавни органи. Зато је, по природи ствари, закон виши правни акт од одлуке уставнога суда. И зато се оглашавање неуставним закона од стране уставнога суда у јавности често доживљава као узурпација власти. Друго, чланови уставног суда то не могу постати без воље најјачих политичких странака у представничком телу, те с тога морају бити „њихови људи“. Управо у СР Немачкој важи строго вођење рачуна о страначком „кључу“ приликом избора судија Савезнога уставног суда, једној врсти пропорције која политичким странкама заступљеним у Савезној скупштини обезбеђује да саобразно својој снази утичу на заузимање појединих места у њему; (в.: Badura, 1986, р. 474). Али и сам Марчић (ор. cit. 341 илд.) неувијено каже да „демократска легитимност“ уставнога судства налаже да чланови уставних судова морају уживати поверење „свих политичких странака које носе државу“ (aller staatstragenden Parteien). Како онда очекивати да уставни судија у „осетљивим питањима“ мисли другачије од „своје“ странке? Код нас, то јест у Југославији и Србији, уставне судије обично су биле хибриди маргиналних или маргинализованих политичара и стручњака из области јавнога права.

Уставни суд је, према томе, неподесан да буде „чувар устава“. Додуше, доживотне и непокретне судије врховнога суда требало би овластити да у случајевима које пресуђују могу да одбију да примене

одредбе обичних закона које стоје у супротности са неком јасно одређеном уставном нормом и да уместо по тим законским одредбама пресуде по слову устава. Јер, то овлашћење имало би карактер само једне правне норме којом се „развијају појмови“ (*begriffsentwicklender Rechtssatz*) (Bierling, 1979, 88 ил.), што ће рећи да оно само проширује и прецизира већ постојећу дужност судије да приликом подвођења (супсумције) случаја који пресуђује под правну норму, примени, уколико тај случај уређују две или више правних норми, ону која има највећу правну снагу. С друге стране, судовима би требало забранити да оцењују да ли закон који уређује случај што им је податрт на пресуђивање вређа општа правна начела као што су „поштење и савесност“, „добри обичаји“, „исправно право“, или опште уставне принципе какви су основна права и подела власти или чак „дух устава“. Јер приликом примене таквих генералних клаузула (бланкетних норми, „каучук-параграфа“) не ради се више о утврђивању постојећег права, већ о стварању новог; (в., на пример: Esser, 1956, *passim*). И док је такво стварање права, ако до њега долази „унутар и мимо закона“ (*intra et praeter legem*), нужно и корисно, дотле је оно, ако се догађа против закона (*contra legem*), узурпација власти.

Чувар устава може бити само један колегијалан орган који је углавном истога уставног ранга као страначко представништво и чији се чланови бирају по другачијим принципима него чланови тога представништва.

Као историјски претходник једног таквог чувара устава, који је уједно смештен у доба савремене државе (после Француске револуције од 1789. године), јавља се најпре „Сенат чувар“ (*Sénat conservateur*) из Устава Француске Републике од 13. децембра 1799. По том уставу, он одржава или поништава све акте који су му као неуставни достављени од стране Трибуната или Владе. Попуњава се кооптацијом, али његов избор нових чланова мора се кретати у оквирима предлога које су учинили Законодавно тело, Трибунал и Први конзул. Сенатор је непокретан и његова функција је доживотна. Касније је Сенат чувар, полазећи од своје власти аутентичнога тумачења Устава, почео да врши и уставотворну власт. Слично је био постављен и Сенат по француском Уставу од 14. јануара 1852. По њему, Сенат је чувар основнога друштвенога уговора (*pacte fondamental*) и јавних слобода, и никакав закон не може бити проглашен пре него што му је био податрт. Он се супротставља проглашењу: 1. Закона који би били супротни Уставу или га вређали, или вређали религију, морал, слободу вероисповести, слободу појединца, неприкосновеност својине и начело непокретности судија; 2. Закона који би могли да угрозе одбрану територије. Путем сенатус-консулта он уређује: 1. Устав колонија и Алжира; 2. Све што није било предвиђено Уста-

вом, а нужно је за његову примену; 3. Смисао чланова Устава који дају места различитим тумачењима. Сенат се састоји: 1. Од кардинала, маршала, адмирала; 2. Од грађана за које председник Републике сматра да их треба уздићи на положај сенатора. Сенатори су непокретни и доживотни.

Сенат чувара устава (назовимо тако тај орган без посебнога инсистирања на називу) мора да буде нека врста другог дома Парламента, са овлашћењима сличним онима која су имали француски Сенати по Уставима од 1799. и 1852. године. Но, избори његових чланова морају бити, у складу са духом времена, демократски. Само, ти избори не би требали да буду у оквирима изборних јединица, као за страначки парламент. Они би морали да буду у оквирима корпорација – професионалних, научних и културних установа присутних у савременом друштву. То друштво није само мноштво појединаца на чему се заснива идеја страначкога парламентаризма, већ је такође и космос институција, како су нарочито показивали М. Ориу (M. Hauriou) и Ренар (Renard) (в., на пример: Renard, 1930), али и велики поборник идеје „друштвенога права“, социолог Г. Гурвич (L'Idée du Droit Social, 1931). Да би демократско начело дошло до пуног изражаја, сваки грађанин би морао да има могућност припадања некој од корпорација-институција.

Посебно место у предлагању кандидата за Сенат морало би да припада правним факултетима. Но, цео задатак организовања избора за Сенат обављали би, уместо одсутних политичких странака, синдикати. Делимо мишљење великога француског теоретичара државе и права, Л. Дигија (L. Duguit-a), да се у синдикатима крију велике могућности за обликовање друштвенога живота будућности. Он каже (Duguit, 1927, p. 664 ид.):

„Упркос застојима, ударцима, насиљима, назадовањима, синдикалистички покрет је, верујем, суштински мирољубив, веома дубок, веома широк, веома плодотворан. Упркос метежима који могу да га прате, верујем да он уопште није средство рата и друштвених подела; да је он, насупрот томе, моћно оруђе миротворства и јединства. Он није преображај само радничке класе. Ако је за њу и узнапредовао више него за друге, он се ипак шири и на све друге друштвене класе; ценим да тежи да их координише у складан сноп... Како се породица растаче све више и више, како општина престаје да буде кохерентна друштвена скупина, човек 20. века може да пронађе тај интензиван друштвени живот само у професионалним синдикатима.“

ЛИТЕРАТУРА

- Badura, P. (1986). *Staatsrecht. Systematische Erläuterung des Grundgesetzes für die Bundesrepublik Deutschland*. München: Beck.
- Bierling, E. R. (1979). *Juristische Prinzipienlehre*, I. 2. Neudruck der Ausgabe Tübingen (1894)/Aalen (1979). Scientia Verlag.
- Bodin, J. (1977). *Les six Livres de la République*, 2-e réimpression de l'édition de Paris (1583)/Aalen (1977). Scientia Verlag.
- Gurvitch, G. (1931). *L'Idée du Droit Social*. Paris: Recueil Sirey.
- Diamond, M. (1972). The Federalist. In L. Strauss/J. Cropsey (Ed.), *History of Political Philosophy*, 2nd. Chicago: Rand M. Nally & Company.
- Duguit, L. (1927). *Traité de droit constitutionnel*, I, 3-e éd. Paris: E. de Brocard.
- Esser, J. (1956). *Grundsatz und Norm in der richterlichen Fortbildung des Privatrechts*. Tübingen: Mohr.
- Jellinek, G. (1914). *Allgemeine Staatslehre*, 3. Aufl. von W. Jellinek, G. Jellinek. Berlin: Häring.
- Kelsen, H. (1922). *Die Verfassung Oesterreichs, Jahrbuch des öffentlichen Rechts der Gegenwart*, 11. B. Tübingen, J.C.B. Mohr (Paul Siebeck).
- Lukács, G. (1928). Robert Michels: Zur Soziologie des Parteiwesens in der modernen Demokratie, Untersuchungen über die oligarchischen Tendenzen des Gruppenlebens. In: *Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung*, herausg. v. C. Crünberg, Berlin/Leipzig, XIII. Hirschfeld.
- Malberg, R. de C. (1922). *Contribution à la Théorie générale de l'Etat*, II. Paris: Recueil Sirey.
- Марковић, Р. (2006). Устав Републике Србије из 2006. *Анали Правног факултета у Београду*, LIV(2), 5–46.
- Marcic, R. (1957). *Vom Gesetzesstaat zum Richterstaat*. Wien: Springer.
- Michels, R. (1914). *Les Partis Politiques. Essai sur les tendances oligarchiques des démocraties*. Paris: Ernest Flammarion.
- Mommsen, Th. (1907). *Abris des römischen Staatsrechts*, 2. Aufl. Leipzig: Dunker & Humblot.
- Ostrogorsky, M. (1912). *La démocratie et les partis politiques*. Nouvelle éd. Paris: Fayard.
- Ostrogorsky, M.I. (1902). *Democracy and the Organization of Political Parties in the United States and Great Britain*, II. London/New York: Macmillan & Co.
- Renard, G. (1930). *La Théorie de l'Institution. Essai d'ontologie juridique*, I. Paris: Recueil Sirey.
- Rousseau, J.-J. (1966). Du Contrat social; ou, Principes du Droit politique, liv. III, ch. XV, in: *Oeuvres complètes*, III. Dijon, Editions Gallimard.
- Simon, H. (1984). in: von E. Benda/W. Maihofer/H.-J. Vogel, unter Mitw. von K. Hesse, II, *Handbuch des Verfassungsrechts der Bundesrepublik Deutschland*, herausg. Verfassungsgerichtsbarkeit. Berlin/New York: Walter de Gruyter.
- Fichtes, W. (1971). *Herausg.* Von I. H. Fichte, III. Berlin: Walter de Gruyter Co.
- Hamilton, A., Madison, J., & Jay, J. (1917). *The Federalist*. London/Toronto/New York: J.M. Dent & Sons Ltd – E.P. Dutton & Co.
- Weber, M. (1964). *Wirtschaft und Gesellschaft. Grundriss der verstehenden Soziologie*, herausg. v. J. Winckelmann, Erster Halbband. Berlin: Kiepenheuer & Witsch Köln.

Milan Petrović, Miloš Prica, University of Niš, Faculty of Law, Niš

THE 2006 CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF SERBIA AS A LEGAL FRAMEWORK FOR PARTY OLIGOCRACY

Summary

In this paper, the authors discuss the pluralistic nature of the multi-party system in the contemporary state, where party oligocracy is professed as a measure and an embodiment of democracy. The relations between political parties and democracy are analyzed on the basis of theoretical conceptions of prominent legal and political theorists. The authors point out that the mass expansion of the right to vote (suffrage), starting from the second half of the 19th century, was an impetus for the development of large, well-organized political parties, whose leaders and highest officials usurped the powers of both electoral and representative bodies. It further implies that party oligocracy does not reflect genuine democracy.

In the contemporary multi-party state, a political party is an embodiment of a quasi-state, which pretends to participate in or fully assume the governing power; however, unlike the state, a political party is not obliged to mind the public interest. Consequently, the Parliament can no longer be a forum for debate and free exchange of opinions, as it used to be in the period of liberal civil society and as it actually should be. Instead, it turns into a headquarters for “clearing” the political party leaders and into a political “cash machine” operated by clandestine order-givers and sponsors. Pursuant to the 2006 Constitution of the Republic of Serbia, an MP is allowed to irrevocably put his/her mandate at the disposal of the political party which has appointed him/her to act as an MP, which clearly lays legal grounds for party oligocracy. The authors consider that the endeavor of the Constitutional Court of Serbia to establish some balance and to protect MPs from the party blackmailing practices, by circumventing Article 102, Section 2 of the Serbian Constitution and by deleting parts of Article 88 of the Law on the Election of MPs, may be compared to plowing the sands.

One of the fundamental constitutional policy issues in the contemporary representative system is the limitation of the omnipotence of political parties. The constitutional judiciary has proved to be inefficient. The authors believe that only a collective body of the same constitutional rank as the party representative body can be the guardian of the Constitution, but the members of this collective body must be selected on the basis of principles which are different from those governing the election of MPs. For this reason, the authors of this article are in favor of introducing the Senate, as the second house of the Parliament and the guardian of the Constitution, whose activities would rest on corporate institutions and professional trade unions.